

KLİTHİ KAYA-ALTI SIĞINAĞI:

Epirus bölgesinde yer alan bu sığınak Pindus Dağları'nda 430 m. yükseklikte bulunur. 1979 yılında Klithi'nin keşfedilmesinden önce bu yüksek platoda yapılan herhangi bir prehistorik arkeoloji çalışması yoktu. 25 m. genişliğinde ve 10 m. derinliğinde olan Klithi kaya-altı sığınağı Voidomatis Nehri'nin sağ kıyısında yer alır ve nehir seviyesinden 30 m. kadar yüksekliktedir.

Burada kazılar 1983-88 yılları arasında yapılmıştır. Kaya sığınağında günümüzden daha soğuk iklim koşullarında oluşmuş yaklaşık 7 m. kalınlığında bir dolgu vardır. Dolgunun üst kısımları son yıllarda modern keçi çobanlarının faaliyetleri ile kısmen tahrip edilmiştir. Prehistorik dolguların üstteki 2 metresinde zengin yontmataş aletler ve kırılmış hayvan kemikleri bulunmuştur.

Kaya sığınağının dolgusu 5 seviyeye ayrılabilir, ancak bu bölümlenmenin herhangi bir paleoklimatolojik anlamı yoktur. Sığınağın arkasındaki iç alan, ana ocağı temsil eden kalın ve yoğun küllü bir dolgu gösterir. Bunun nedeni söz konusu ocak alanının tüm yerleşim boyunca tekrar tekrar kullanılmasındandır. Ocağın merkezindeki buluntular fazla değildir ve çoğunlukla küçük ya da parçalanmış örneklerden oluşur. Çakmaktaşı ve kemik örneklerin sayısı her bir metreküpte 130.000 kadardır. Toplam 16 m³'den yaklaşık 500.000 buluntu elde edilmiştir.

En derindeki dolgular sadece çekirdeklerden örnekler verir ve bunların büyüklüğü 7-10 cm.dir. Bu erken safhada insan yerleşimiyle ilgili izler pek görülmez. G.Ö. 16.500-13.000 arasına tarihlenen yaklaşık 25 radyokarbon yaşı vardır. En son olarak bu tarih G.Ö. 12.400'e kadar uzanır. G.Ö. 10.400'de ve 3560'da tekrar yerleşim izleri görülür.

Kaya sığınağının buluntu topluluğu tamamen Üst Paleolitik'e aittir. Epirus Bölgesi'nde Üst Paleolitik'ten sonra gelen Mezolitik Çağ ile ilgili buluntulara kaya sığınağının dolguları içinde rastlanmaz. Bunun nedeni bu dönem yerleşmelerinin daha çok açık-hava sitelerinde ya da sahil kenarındaki sitelerde oluşmasındandır.

Yontmataş buluntu topluluğu yöresel nehir çakıllarından yani lokal hammaddeden üretilmişlerdir. Zayıf kalitede olan bu hammaddeler daha çok 7-8 cm. uzunluğundaki yumrulardır. Kaya sığınağının en yaygın alet tipi sırtlı dilgiciklerdir. Bu aletleri yapmak üzere daha çok dar ve uzun taşımaları üretilmiştir. Bunlar çoğunlukla düz, bir ucu sivriltilmiş ve tek bir kenarı boyunca sırt haline getirilmiş dilgiciklerdir.

Mikrobüren tekniğiyle yapılmış yarımaya taşımaları tüm katlaşım boyunca temsil edilirler. Bu "Transversal Klithian Fracture" (TKF) olarak isimlendirilen alternatif bir yarımaya tekniğiyle beraber devam eder. Mikrobüren ve TKF teknik sırasıyla budamalı parçalar ya da

uçlar üretmek için iyi kurgulanmıştır. Üçgen ya da yarımaylar gibi geometrik parçalar tamamen yoktur. İkinci en yaygın alet tipi yonga üzerine yapılmış ön kazıyıcıdır. Diğer tanımlanabilir ana alet tipleri; dişlemeli ve çentikli aletler, budamalı dilgicikler, deliciler, kenar kazıyıcılar, taş kalemler, bileşik aletler ve bir kenarı boyunca düzensiz düzelti gösteren düzelteli parçalardır.

Faunal kalıntılar başlıca capra ibex ve rupicapra rupicapra (chamois) kemiklerinden oluşur. Bunlar tanımlanabilir kemiğin %99'unu oluştururlar. İkinci yaygın grup kunduzlardır (castor fiber). Sadece 42 kemikle temsil edilirler. Diğerleri ise bazı kuşlar, kemiriciler ve az sayıda balık omurgalarıdır. Etçiller çok azdır. Sadece 1 aslan, 2 vaşak, 7 kurt ve 1 tilki kemiği vardır. Kızılgeyik nadirdir. 19 örnekle temsil edilir. Bunların 8'i delinmiş köpek dişleridir. İthal edilmiştir ve takı olarak kullanılmışlardır. Ayrıca 185 adet delinmiş deniz kabuğu, 7 adet paralel çizgilerle dekore edilmiş kemik ya da boynuz vardır. Bazen kırmızı aşı boyası ile bu çizgiler boyanmıştır.

PETRALONA

Khalkidiki bölgesinde yer alır. Bu mağaranın büyük gözlerinden birinde çok iyi durumda bir insan kafatası bulunmuştur. Maalesef bu kafatasının stratigrafik konumu bilinmemektedir. Yüzeyi ince bir kalsit tabakası ile kaplanmış olan bu kafatasının yaşı bilinmemekle birlikte, morfolojik olarak arkaik bir popülasyona bağlanmakta ve Prenéanderthalien olduğu söylenmektedir. Son araştırmalar ışığında Petralona insanının Homo Heidelbergensis türü içinde yer alması düşünülmektedir. Avrupa neanderthallerinin ata türü olarak kabul görmektedir.

Yunanistan'ın kuzeyinde Copais Gölü kenarında Paleolitik yerleşime elverişli mağara ve kaya sığınakları bulunmaktadır. Bunlardan en önemlisi Seidi ve Pyrgos Mağaraları ve bunların içerdiği buluntulardır.

PYRGOS MAĞARASI: Bu mağara Copais havzasında yer alan doğal bir mağaradır. İçinde Neolitik Çağ'a ait çanak çömlek parçaları bulunmuştur. Ancak fazla araştırılmış bir mağara değildir. Bununla birlikte Akdeniz Bölgesi mağaralarında olduğu gibi protohistorik yerleşmelerin altında Paleolitik katmanların olma olasılığı da vardır.

SEIDI MAĞARASI: Bu mağara Yunanistan prehistoryası açısından üzerinde en fazla durulan mağaralardan biridir. Burada yapılan kazılar sonucu ortaya çıkan 8,5 m.lik çukurdan, Paleolitik Çağ'a ait buluntular ele geçmiştir. Bu çukurda ayrı ayrı seviyeler saptanmış ve üst kısımlardan

ele geçen geç devir Helenistik dönem buluntularının daha alt tabakalara doğru sızdığı görülmüştür. Yani üst seviyelerde bir karışıklık vardır. Önemli olan husus bu çukurda Paleolitik Çağ'a ait buluntuların ele geçmiş olmasıdır. Aletlerin çoğunu yongalar oluşturmaktadır. Aletlerin bir kısmının kaba yongalar üzerine yapılmasının yanı sıra ince uzun formulu yongaların da alet yapımında kullanıldığı saptanmıştır.

Mağarada eski yöntemlerle açılan sondaj çukurunda aşağıdaki kesit belirlenmiştir:

I.)Arkeolojik killi-kumlu toprak. Dip kısımlarında kömür kalıntıları vardır. Burada Geometrik Korint ve Klasik Çağlara ait çanak çömlek çıkarılmıştır.

II.a)Bol kemikli-kumlu bir Paleolitik seviye. Kemikler avlanan ve tüketilen hayvanların artık kemikleridir.

II.b) Çok koyu renkli, az sayıda Paleolitik belge veren seviye. IIa'dan jeolojik özelliğiyle ayrılmaktadır.

III.) İrmak çakıllı, iri ve ince kumlu, Steril bir tabaka. Bu tabakadaki çakıllar yuvarlaklaşmıştır ve bu da ırmak çakılı olduğunu gösterir. Yani insanlar tarafından mağaraya taşınmıştır.

IV.) Kırmızımtırak, kumlu ve bir önceki gibi Steril bir tabaka. Bu tabakadan çıkan fauna kalıntıları ve bunların türleri konusunda bilgi verilmemiştir.

Seidi Mağarası'nda çakmaktaşı ve kuvarstan yapılan aletler oldukça azdır. Çoğu ırmak çakıllarından yapılmış aletlerden oluşur. Büyük çoğunlukla yongalar üzerine yapılmışlardır. Aletlerin hepsi Üst Paleolitik döneme aittir. Burada bir miktar Orta Paleolitik sonlarına ait aletler de ele geçmiştir. Aletlerin tipolojisine bakıldığında Üst Paleolitik formları şöyle özetlemek olasıdır:

Kısa ve uzun çıkmalı ve çekirdek formulu ön kazıyıcılar önemli bir yüzdeyle temsil edilirler. Çakmaktaşı yumrularından çıkarılmış uçları sivri, bir kenarı düzelteli asimetric aletler dikkat çeken formlardır. Bunlar Chatelperron denilen tiplerdir. Yine imi ucu sivri, çok ince ve Gravet denilen uçlar ile flüt ağızlı formulu taş kalemler dikkat çeken diğer tiplerdir. Bu mağaranın bu aletleri daha çok delme ve kazıma işlemlerinde kullanılmış olmalıdır. Seidi Mağarası'nın bu endüstri topluluğunun ait olduğu kültür ise Aurignacien'dir.

Kokkinopilos: Yunanistan'da Epirus bölgesinde bir açık hava buluntu yeridir. 1,5 m'lik kalın ve sarı bir kil tabakasının altında Orta Paleolitik tipte aletler bulunmuştur. Yüzeyde değişik formlarda kenar kazıyıcılar, uçlar, 150 adet levallois uç ve yonga aletler ile Üst Paleolitik tipte yonga ve ön kazıyıcılar ele geçmiştir.

Palaiokastron (Paleokastron): Yunanistan Makedonyası'nda bir açık hava buluntu yeridir. Burada yapılan yüzey araştırması sırasında bir iki yüzeyle aletin (elbaltası) bulunduğundan söz edilmektedir. Ancak bu buluntu Alp Paleolitik (Acheuleen) dönemden çok, Orta paleolitik balkan Tip Mousterien'in iki yüzden işlenmiş yaprak biçimli uçlarına daha çok benzemektedir.

Larissa: Neolitik bir katın yaklaşık 8 m. altında Mousterien tarzlı yonga aletler ortaya çıkarılmıştır. Aletlerin bir kısmı renkli akikten (karneol) yapılmıştır. Bunlar levallois tekniğiyle üretilmişlerdir. Dolayısıyla burası levallois tekniğinin yapımında akiğin kullanıldığını gösteren önemli bir merkez olarak karşımıza çıkmaktadır. Buradaki araştırma 1958 yılında V. Milojevic tarafından yapılmıştır.

Argissa Magoula: Larissa yakınlarında Milojevic tarafından 1954-1958 yılları arasında kazılmış bir höyüktür. Tamamen Paleolitik Çağı ilgilendirmemekle birlikte bu buluntu yeri Teselya Bölgesi'nde Neolitik Çağ'ın tüm evrelerini saptamaya olanak vermiştir.

En eski seviye Aseramik bir evredir. Ziraatçı, koyun-keçi evcilleştirenler tarafından oturlan bir çadır (kulübe) köyüne tekabül etmektedir. Bu topluluk mikrolit aletler üretmek üzere obsidiyen kullanmıştır.

İlk Çanak-Çömlekli seviye ise dekore edilmemiş bir seramik içermektedir. Bunun üstünde ise Proto-Sesklo denilen kültürün boyalı vazolarına rastlanmaktadır.

Üst seviyeler Geç Neolitik, Erken Tunç Çağı ve Tarihi dönemleri verir. Höyüğün bir tarafında açılan derin bir sondaj kazısı sırasında gözlemlenen derin sedimanlar, Paleolitik Çağ'a bağlanabilecek bazı yongalar içermekteydi. Ancak bunlara şüpheyle bakmak gerekir.